

*Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).
Спеціальність – 281.
Державне управління: удосконалення та розвиток. 2026. № 5.
ISSN 2307-2156*

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

**DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2026.5.29>
УДК 314.1:364.35(477)**

О. В. Овдін,

*к. і. н., доцент, доцент кафедри історії та політичної теорії,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7806-5061>*

ДЕМОГРАФІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ ЯК ПІДґРУНТЯ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ

O. Ovdin,

*PhD in Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of History and Political Theory, Dnipro University of Technology*

DEMOGRAPHIC DEVELOPMENT OF UKRAINE AS A BASIS FOR PENSION REFORM

У статті проаналізовано зв'язок демографічної кризи із проблемами функціонування пенсійної системи України. Встановлено, що вже напередодні повномасштабної війни суттєво зростало демографічне навантаження на працездатне населення, передусім за рахунок осіб похилого віку, частка яких постійно збільшувалася. Під час війни ситуацію було суттєво ускладнено виїздом мільйонів українців, із непропорційно високою

часткою молоді та дітей. У статті було оприлюднено результати проведеного опитування студентів Національного технічного університету «Дніпровська Політехніка» та Дніпропетровського фахового мистецько-художнього коледжу культури. Воно засвідчило, що доволі велика частка (32,8 % опитуваних) молодих людей хотіли б мати за ідеальних життєвих обставин 3 або більше дітей, але, плануючі свою майбутню демографічну поведінку з урахуванням очікуваних складнощів, лише 3,8 % планують мати 3 або більше дітей. Велика різниця між бажаною та можливою кількістю дітей створює великий потенціал для ефективності активної пронаталістської демографічної політики. Під час зазначеного опитування встановлено позицію молоді щодо низки аспектів пенсійних перетворень.

This article analyzes the relationship between the demographic crisis and the problems of Ukraine's pension system. It has been established that even prior to the outbreak of the full-scale war, the demographic burden on the working-age population had been increasing significantly, primarily due to the growing share of the elderly population. It is determined that even without the full-scale war, the existing ratio between adolescents (the future working-age population) and people of pre-retirement age (future pensioners) would inevitably have led to a decline in the share of the working-age population and an increase in the proportion of people of retirement age. During the war, the situation was significantly exacerbated by the emigration of millions of Ukrainians, with a disproportionately high share of young people and children among them. In the medium term, when the small generation born in 2017-2021 begins to enter working age, the situation will only worsen.

The article presents the results of a survey conducted among young people in the city of Dnipro – 242 students of Dnipro University of Technology and Dnipro Art College aged 18 to 25 inclusive (including 73.8% aged 18–20). The survey demonstrated that a relatively large proportion of young people (32.8% of respondents) would ideally like to have three or more children. However, when

planning their future demographic behavior in light of expected difficulties, only 3.8% plan to have three or more children. The absolute majority (51.3%) plan to have only one child, while 34% plan to remain childless. The implementation of such demographic plans is a threat to the national pension system in the future. But the large difference between the desired and possible number of children creates great potential for the effectiveness of an active pro-natalist demographic policy.

During the survey, the position of young people on a number of aspects of pension reforms was established: the ratio of the minimum pension to the minimum wage, the ratio of the minimum and maximum pensions, the introduction of a funded level of pension provision, the feasibility of preserving special pensions, and the choice of the "lesser evil" among various options for unpopular measures. The largest number of respondents (36.6%) chose the option of increasing the retirement age.

Ключові слова: демографічна криза, демографічний розвиток, депопуляція, молодь, народжуваність, пенсійна система, пенсійна реформа, пенсіонери, соціологічне опитування.

Key words: demographic crisis, demographic development, depopulation, young people, birth rate, pension system, pension reform, pensioners, sociological survey.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Демографічна криза в Україні почалася ще наприкінці минулого століття, але внаслідок її іманентної інерційності багато негативних наслідків викликаних низькою народжуваністю у минулому, в наш час суттєво впливають на ринок праці та пенсійну систему. Ситуація ускладнилася внаслідок масової міграції українців за кордон (передусім до країн ЄС) у роки повномасштабної війни. Як відомо, частка дітей, підлітків та молоді серед українських мігрантів є

набагато вищою ніж відповідні їх частки в населенні України, що додатково сприяє зростанню середнього віку населення, його «старінню», та, як наслідок, кризовим явищам у вітчизняній пенсійній системі. Також спостерігається тенденція до подальшого зниження народжуваності, що фактично унеможливорює збалансування пенсійної системи без проведення непопулярних, але водночас необхідних реформ. Прийняття виважених державноуправлінських рішень потребує детального наукового вивчення, що у повній мірі стосується й таких важливих сфер, як демографічна та пенсійна.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема пенсійного забезпечення (в різних її аспектах) досліджувалась вітчизняними вченими (економістами, демографами, фахівцями з публічного управління та соціального захисту). Зокрема видатним українським демографом Е. М. Лібановою проаналізовано зв'язки діючою пенсійної системи України з поширенням бідності населення [5].

Також відзначимо дослідження О. Є. Буряченка та С. А. Яромич (визначення теоретичних засад та зарубіжного досвіду функціонування пенсійних систем) [1]. У роботах Н. О. Лаврухіна проаналізовано існуючу пенсійну систему в Україні та обґрунтовано напрями її вдосконалення на сучасному етапі [4]. Н. В. Шевчук дослідила проблему фінансового забезпечення вітчизняної системи пенсійного забезпечення в умовах проведення перетворень) [8]. В. А. Зеленко проаналізував європейські стандарти пенсійного забезпечення [3].

Невирішені раніше питання, що є частиною проблеми. Необхідно зазначити, що початок повномасштабної війни та нова велика хвиля вимушеної еміграції з нашої країни на превеликий жаль суттєво загострить існуючі проблеми пенсійної системи та вимагатиме перегляду багатьох раніше зроблених висновків. Проведення майбутньої пенсійної реформи, поєднаної з низкою непопулярних кроків має супроводжуватися посиленням вивчення громадської думки, якого також бракує.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у визначенні впливу демографічної кризи на пенсійну систему України та перспективи подальших реформ у цій сфері. У межах статті буде презентовано результати соціологічного опитування студентів міста Дніпра з зазначеної проблеми.

Виклад основного матеріалу. Демографічне навантаження в Україні зростало й напередодні повномасштабної війни. Станом на 1 січня 2011 р. на 1000 осіб постійного населення у віці 16–59 років припадало 328 осіб у віці від 60 років. На 1 січня 2022 р. – вже 418 (тобто зростання було більш ніж на чверть). Водночас показник загального демографічного навантаження збільшився за цей період з 568 до 688 [6].

Навіть без урахування масової міграції, викликаной повномасштабною війною перспективи були досить сумними. Як бачимо з табл. 1, в Україні на 1 січня 2022 р. мешкало 2 737 тис. осіб 1967 – 1971 р. н. Переважна більшість з них має піти на пенсію у 2027 – 2031 рр. [7].

Таблиця 1. Розподіл постійного населення України за окремими роками народження (станом на 1 січня 2022 р.)

Рік народження	Кількість мешканців відповідної вікової групи, тис. осіб
1967	521,5
1968	531,9
1969	526,5
1970	575,2
1971	581,9
1967 – 1971	2 737,0
2007	440,6
2008	477,0
2009	479,0
2010	465,1
2011	469,9
2007 – 2011	2 331,5
2017	361,6
2018	334,2
2019	307,5
2020	292,6
2021	270,9
2017 – 2021	1 566,8

Джерело: сформовано на основі [7].

Водночас покоління 2007 – 2011 р. н. (ті кому у найближчі 5 років виповниться 20) становило лише 2 331,5 тис. осіб. І вже зовсім нечисленним є покоління 2017 – 2021 р. н. Загальна кількість дітей цієї вікової групи становила лише 1 566,8 тис. осіб [7].

У нас немає оновленої статистичної інформації щодо вікової структури суспільства станом на 2026 рік. Проте, є очевидним, що за рахунок непропорційно високої частки дітей та підлітків серед українців, які виїхали до ЄС та інших європейських країн після початку повномасштабної війни (та значно меншої серед них частки людей пенсійного та передпенсійного віку) [9]. До того ж останні у переважній більшості в будь-якому разі не відмовляються від пенсії. Відповідно зазначені диспропорції мають лише зростати.

Не маючи претензій на всеохоплююче соціологічне опитування, але роблячи певний внесок у дослідженні громадської думки, у квітні 2026 р. було проведено анонімне закритого типу опитування студентів м. Дніпра на тему «Вплив демографічної кризи на пенсійну систему України». У ньому добровільно узяло участь 242 здобувачів вищої освіти різних курсів Національного технічного університету «Дніпровська Політехніка» та здобувачів фахової передвищої освіти 4-го (випускного) курсу Дніпропетровського фахового мистецько-художнього коледжу культури. Гендерну рівність у даному опитуванні забезпечити не вдалося: частка жінок серед опитуваних склала 64,6 %, чоловіків – 35,4 % (зазначимо, що і в цілому серед студентів Дніпропетровщини протягом останніх років частка жінок має тенденцію до зростання) [2].

За віком зазначена група молоді є доволі однорідною. Всі опитувані мають вік понад 18 років, зокрема 73,8 % були у віковій групі від 18 до 20 років включно. Решта – у віці від 21 року (до 25 років включно). Для загальної характеристики було поставлене питання щодо того скільки дітей було в сім'ях опитуваних. 42,2 % відповіли, що не мають братів або сестер;

41,4 % мають одного брата або сестру. 10,1 % – двох; 6,3 % – трьох або більше [2].

Дніпровські здобувачі вищої та фахової передвищої освіти не підтримали домінуючу колись думку, що «кожна жінка обов'язково має стати матір'ю». Зазначимо, що питання навмисно було поставлено імперативно. У контексті третього демографічного переходу, представники сучасної молоді, на відміну від старшого покоління, схильні визнавати свободу вибору та ненав'язування традиційних стереотипів. Тому схвально на це питання відповіли лише 34,9 %, натомість відповідь «ні» була в 65,1 % [2].

На запитання щодо оптимального віку народження першої (або єдиної) дитини, 56,7 % відповіли, що це має бути вік від 25 до 29 років, що в цілому корелюється із існуючими статистичними показниками. 19,6 % дали відповідь, що оптимальний вік – до 24 років. 21,7 % вважає, що краще починати народжувати дітей після 30 років. Зазначимо, що лише 2,1 % обрали відповідь на це питання «взагалі не потрібно народжувати». Це надзвичайно контрастує із власними планами стосовно народження дітей (див. нижче), що також можна пояснити прагненням молоді уникати подібних тверджень [2].

Для визначення перспектив майбутньої демографічної поведінки студентської молоді було поставлено питання 6 «Скільки дітей Ви хотіли б мати за ідеальних (з Вашої точки зору) життєвих обставин (відсутності будь-яких фінансових або інших складнощів)?» та 7 «Скільки дітей Ви плануєте мати з урахуванням життєвих реалій та можливих матеріальних або інших складнощів?». 32,8 % відповіли, що хотіли б за ідеальних обставин мати 3 або більше дітей. 24,4 % – 2 дитини, 23,5 % – 1 дитину. 19,3 % – хотіли б залишитися бездітними. Водночас з урахуванням життєвих реалій 3 або більше дітей планують мати лише 3,8 %; 2 дітей – 10,9 %. Абсолютна більшість (51,3 %) планують мати лише 1 дитину. 34 % – планують залишитися бездітними [2].

Результати відповідей продемонстрували різкий контраст. По-перше, молодь цілком розуміє різницю між бажаним та реальним сценарієм власного життя. По-друге, потенційна кількість дітей буде визначатися не лише виходячи з власних цінностей, а з конкретних життєвих обставин. Саме тому держава, у випадку проведення активної пронаталістської демографічної політики має суттєві можливості для збільшення народжуваності. І навпаки, відсутність такої політики неминуче призведе лише до посилення демографічної кризи (і без того глибокої). Реалізація демографічних очікувань молоді призведе до того, що сумарний коефіцієнт народжуваності після завершення повномасштабної війни не вдасться підвищити вище 1,0 [2].

З іншого боку, потрібно визнати, що останніми роками спостерігається поширення ідеології чайлдфрі серед молоді. Навіть за ідеальних умов 19,3 % не хотіли б мати дітей. Але додатково 14,7 % не планують дітей, прогножуючи різного роду ситуативні складнощі [2]. Довести їм, що держава готова допомагати при народженні дитини – важливий обов'язок демографічної політики України (звісно 19,3 % також можуть змінити свою думку).

Студентська молодь усвідомлює необхідність активної демографічної політики. 72,6 % позитивно відповіли на питання щодо існування зв'язку між низькою народжуваністю та кризою пенсійної системи. На питання «Якщо народжуваність є низькою (значно нижчою ніж смертність), чи має держава її стимулювати?» 83,3 % обрали одну з позитивних відповідей, зокрема 53,6 % обрали варіант «Так, стимулювання народжуваності має бути головним напрямом соціальної політики держави». 75,4 % погодилися з думкою про те, що суттєве збільшення допомоги батькам при народженні є найкращим методом підвищити народжуваність. Здобувачам освіти було запропоновано обрати один або декілька заходів з переліку можливих дій держави для стимулювання народжуваності. З 10 пунктів, 3 набрали більш ніж по 50 % підтримки з боку опитуваних: пряма виплата допомоги при народженні

дитини – 84,9 %; надання матері та/або батьку додаткових оплачуваних вихідних та/або днів відпустки – 70,2 %; компенсація витрат батьків на послуги няні – 55 %. Меншу підтримку набрали інші варіанти: розвиток системи дитячих ясел (42,9 %), стимулювання ЕКО (21 %); стимулювання сурогатного материнства (13 %), диференціація віку виходу на пенсію залежно від наявності або відсутності дітей (10,5 %). Лише 6,3 % вважають ефективними мірами пропаганду материнства. По 4,2 % висловилися за введення спеціального податку на дорослих бездітних та заборону пропаганди чайлдфрі. Варіант щодо заборони абортів виявився найменш популярним. Його підтримали лише 2,1 % опитуваних (потрібно підкреслити, що опитуваним пояснили, що це не голосування «за» або «проти» легальності абортів, а лише за те чи буде мати даний захід ефект для підвищення народжуваності) [2].

Студентам було запропоновано визначити стан пенсійного забезпечення більшості українських пенсіонерів. 96,7 % обрали варіант «середня пенсія є низькою, більшість українських пенсіонерів – бідні люди». Не так багато (66,7 %) погодилися з тим, що існує обов'язок працездатного населення утримувати літніх людей, сплачуючи внески до Пенсійного фонду. 20,8 % зазначили, що людина має допомагати лише власним батькам. 12,5 % висловилися проти необхідності віддавати до Пенсійної системи зароблені гроші у будь-якій формі [2]. Останнє свідчить у т. ч. числі й про недовіру до існуючої Пенсійної системи. Тому не дивно, що до сьогодні багато хто погоджується на зарплату «в конвертах».

Також було запропоновано зробити нелегкий вибір, відповідаючи на питання «Що має робити держава за відсутності коштів в Пенсійному фонді?». «Гарних» варіантів не було. Навпаки, акцентовано на тому, що обирати доведеться між заходами апріорі важкими та непопулярними, між якими варто виділити один «найкращий з поганих». Варіант «поступово підвищувати пенсійний вік» посів перше місце (36,6 %), на другому – «збільшити дотації ПФ з Держбюджету, відмовляючись від багатьох витрат в

інших сферах» (35,3 %). Інші варіанти набрали суттєво менше голосів: «підвищити Єдиний соціальний внесок (сплачується працедавцем з фонду зарплати)» (21,7 %); «не платити (або суттєво скоротити) пенсії працюючим пенсіонерам» (4,3 %); «відмовитися від адекватної індексації пенсій, погодитися на їх фактичне зменшення» (2,1 %) [5]. Зазначимо, що найменше голосів отримав саме той варіант, який фактично реалізується в останні роки в Україні [5].

Отже опитана студентська молодь вважає значно меншим злом підвищення пенсійного віку, ніж зниження реальної купівельної спроможності пенсії більшості пенсіонерів. Звісно на позицію суттєво впливає вік опитуваних, для яких 60 або 65 років – щось з далекого майбутнього. Можливо, якщо б опитування проводилося серед тих кому до пенсії залишилося декілька років, то результат був би іншим.

Було також поставлене питання щодо співвідношення мінімальної пенсії та мінімальної заробітної плати. Найбільш популярним (45 %) був варіант, що середня пенсія має бути не меншою ніж мінімальна зарплата. Водночас 14,3 % обрали варіант «70-80 % від мінімальної зарплати». Ще 32,4 % висловилися за варіант «50-60 % від мінімальної зарплати». І лише 8,4% вважають, що мінімальна пенсія має становити 30-40 % від мінімальної зарплати. Жоден з опитуваних не погодився на найбільш низький варіант співвідношення – 25 % від мінімальної зарплати [5]. Зазначимо, що разом перші три варіанти отримали майже 92 %, хоча всі вони передбачають необхідність суттєвого підвищення мінімальних пенсій. У 2026 р. в Україні мінімальна пенсія за віком становить лише 2 595 грн. Щоправда для осіб від 65 років, які не працюють і мають повний стаж (35 років чоловіки, 30 років жінки) пенсія не може бути меншою ніж 4 213 грн. Відповідно це становить 30 % та 49 % від мінімальної зарплати (8 647 грн).

Далеко не всі опитувані погодилися визнати необхідність підвищення пенсійного віку. У відповідь на питання «Як Ви поставитеся до того, що держава внаслідок нестачі грошей в ПФ буде підвищувати вік виходу на

пенсію?» трохи більш ніж половина (50,8 %) відповіли «Визнаю, що це неприємне, але необхідне рішення». 34,3 % обрали варіант відповіді «Зустріну новину з обуренням, буду підтримувати політиків, які пообіцяють скасувати таку реформу». Ще 14,8 % відповіли, що їм байдуже [5].

Попри те, що як зазначалося вище, майже дві треті опитуваних – представниці прекрасної статі, але на питання «Чи вважаєте Ви необхідним передбачити диференціацію віку виходу на пенсію залежно від статі?» 73,5 % відповіли «ні» [5]. Фактично це означає, що молодь постфактум погодилася із зрівнянням віку виходу на пенсію для жінок та чоловіків.

Одне з найбільш актуальних питань стосується введення 2-го (накопичувального) рівня пенсійного забезпечення. Лише 11,6 % опитуваних підтримали збільшення пенсійних внесків, навіть з урахуванням державних гарантій щодо їх збереження на персональних рахунках і обов'язкового повернення у вигляді додаткових пенсійних виплат. 67,2 % відповіли, що накопичувальний рівень має бути виключно добровільним. 21,1 % зазначили, що людина має сама накопичувати на старість без додаткових рівнів пенсійної системи. На превеликий жаль, рівень довіри до подібних державних гарантій, які мають бути реалізовані через дуже великий проміжок часу, є надзвичайно низьким, що напевно не дуже усвідомлюють апологети 2-го рівня пенсійного забезпечення [5].

Розділилися думки щодо питання спеціальних пенсій. 41 % висловилися за їх збереження; 20,1 % – за скасування для всіх. 38,9 % обрали компромісний варіант – «спеціальні пенсії потрібно зберегти лише для військовослужбовців – учасників бойових дій». [5].

Нарешті було поставлено питання щодо наявності верхньої межі для пенсій. За існуючий порядок («максимальна пенсія не повинна бути більше 10 мінімальних пенсій») віддали голоси лише 17,4 % опитуваних. Відносна більшість (44,1 %) обрала варіант за обмеження максимальної пенсії 5 мінімальними (ще 8,5 % – за її обмеження 2 мінімальними). Водночас 30,1 % висловилися проти обмежень для максимальних пенсій [5].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

1. Між демографічним розвитком та пенсійним забезпеченням (із самого запровадження останнього) завжди існував тісний та двосторонній зв'язок. В умовах демографічної кризи в Україні посилися проблеми вітчизняної Пенсійної системи, які викликані процесами зниження народжуваності, старінням нації та зростанням демографічного навантаження на працездатне населення.

2. Зазначені проблеми вже частково проявили себе, але їх буде суттєво посилено у другій пол. 30-х рр. ХХІ ст., коли у працездатний вік почне вступати покоління 2017 – 2021 рр. народження. Тому загальне зростання народжуваності, подолання демографічної кризи, або як мінімум її суттєве пом'якшення, буде запорукою збереження пенсійного забезпечення українців похилого віку.

3. Проведене опитування студентської молоді м. Дніпра свідчить, що доволі велика частка молодих людей (32,8 % опитуваних) хотіли б мати за ідеальних життєвих обставин 3 або більше дітей. Проте, плануючі свою майбутню демографічну поведінку з урахуванням очікуваних складнощів, лише 3,8 % планують мати 3 або більше дітей. Абсолютна більшість (51,3 %) планують мати лише 1 дитину. 34 % – взагалі залишитися бездітними. Реалізація подібних демографічних планів є загрозою для вітчизняної пенсійної системи у майбутньому. Водночас велика різниця між бажаною та можливою кількістю дітей створює великий потенціал для ефективності активної пронаталістської демографічної політики.

4. На нашу думку, у середньостроковій перспективі є неможливим втримати існуючий вік виходу на пенсію (з урахуванням зазначеної демографічної ситуації та необхідності підвищення мінімальних пенсій). Після війни необхідно почати поступове його підвищення до 65 років, забезпечивши альтернативну можливість виходу на пенсію у будь-якому віці після досягнення певного страхового стажу. Під час зазначеного опитування,

обираючи серед інших можливих непопулярних заходів, найбільша кількість (36,6 %) обрала саме варіант із підвищенням пенсійного віку.

5. Існує необхідність глибокого аналізу міграційних процесів в умовах повномасштабної війни. Зокрема важливим є питання вивчення міграції українців до ЄС та інших європейських країн, що у свою чергу буде безпосередньо впливати як на демографічний розвиток України так і на стабільність вітчизняної пенсійної системи у наступні роки. Зазначена проблема буде висвітлена у наших наступних публікаціях.

Література

1. Буряченко О., Яромич С. Сучасні пенсійні формули: можливості та обмеження використання закордонного досвіду. *Актуальні проблеми державного управління*: зб. наук. праць. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2015. Вип. 3 (63). С. 151–156.

2 Вплив демографічної кризи на пенсійну систему України (анонімне соціологічне опитування студентів м. Дніпра у 2026 р.). URL : https://docs.google.com/forms/d/1LG2-DK_A3Mi8r69DTVB2VAzvO5S-TbvzH-HNX4p803a8/edit (дата звернення: 30.04.2025 р.).

3. Зеленко В. Реформування пенсійної системи України у світлі європейських стандартів: монографія. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 202 с.

4. Лаврухіна Н. О. Шляхи вдосконалення державного управління системою пенсійного забезпечення. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2015. № 2. С. 37–44.

5. Лібанова Е. М. Бідність населення України: методологія, методика та практика аналізу. Умань : Вид. Сочінський М. М., 2020. 456 с.

6. Населення України 2021. Демографічний щорічник / за ред. М. Тімоніної. Київ : Державна служба статистики України, 2022. URL : https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/10/zb_nasel%20_2021.pdf (дата звернення: 30.04.2026).

7. Розподіл постійного населення України за статтю та віком на 1 січня 2022 р. Статистичний збірник / за ред. М. Тімоніної. Київ : Державна служба статистики України, 2022. URL : https://www.ukrstat.gov.ua/druk/-publicat/kat_u/2022/zb/06/roz_nas22.pdf (дата звернення: 30.04.2026 р.).

8. Шевчук Н. В. Сучасний стан фінансового забезпечення пенсійної системи України в умовах реформування. *Вісник ОГУ ім. І.І. Мечнікова : зб. наук. праць*. Одеса : 2014. Т. 19. Вип. 2/5. С. 233–236.

9. Temporary protection for 4.33 million in November 2025. Eurostat : official web-site. URL : <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/w/ddn-20260112-1> (Accessed 30.04.2026).

References

1. Buriachenko, O. and Yaromych, S. (2015), “Modern pension formulas: opportunities and limitations of using foreign experience”, *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnia*, vol. 3 (63), pp. 151–156.

2. Ovdin, O. (2026), “The impact of the demographic crisis on the pension system of Ukraine (anonymous sociological survey of students in the city of Dnipro in 2026)”, available at: https://docs.google.com/forms/d/1LG2-DK_A3Mi8r69DTVB2VAzvO5S-TbvzHHNX4p803a8/edit (Accessed 30 April 2026).

3. Zelenko, V. (2023), *Reformuvannia pensijnoi systemy Ukrainy u svitli ievropejs'kykh standartiv* [Reforming the pension system of Ukraine in light of European standards], LNU im. Ivana Franka, L'viv, Ukraine.

4. Lavrukhina, N. O. (2015), “Ways to improve public administration of the pension system”, *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*, vol. 2, pp. 37–44.

5. Libanova, E. M. (2020), *Bidnist' naseleennia Ukrainy: metodolohiia, metodyka ta praktyka analizu* [Poverty of the population of Ukraine: methodology, techniques and practice of analysis], Vyd. Sochins'kyj M. M., Uman', Ukraine.

6. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2022), “Population of Ukraine 2021. Demographic Yearbook”, available at: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/10/zb_nasel%20_2021.pdf (Accessed 30 April 2026).

7. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2022), “Distribution of the permanent population of Ukraine by gender and age as of January 1, 2022”, available at: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/06/roz_nas22.pdf (Accessed 30 April 2026).

8. Shevchuk, N. V. (2014), “Current situation of financial support for the pension system of Ukraine in the context of reform”, *Visnyk OHU im. I. I. Mechnikova*, vol. 19, iss. 2/5, pp. 233–236.

9. Eurostat: official web-site (2026), “Temporary protection for 4.33 million in November 2025”, available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/w/ddn-20260112-1> (Accessed 30 April 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 15.05.26

Прорецензовано / Revised: 21.05.26

Дата публікації / Published: 26.05.26